

Ірина ЦЕПУХ,

orcid.org/0000-0003-1122-3122

аспірантка кафедри музичного мистецтва

Навчально-наукового інституту сучасного мистецтва

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,

викладач-методист, голова предметно-циклової комісії «Фортепіано та концертмейстерство»,

старший викладач кафедри інструментального виконавства (за видами)

Комунального закладу вищої освіти Київської обласної ради

«Академія мистецтв імені Павла Чубинського»

(Київ, Україна) irina9009@gmail.com

ТВОРЧІСТЬ КОМПОЗИТОРКИ ЧЕРНІГІВСЬКОГО РЕГІОНУ ЛАРИСИ ДЬЯКОНЕНКО У МУЗИЧНОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті подається аналіз біографії, творчого шляху, музичної спадщини сучасної дитячої композиторки кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття Чернігівського регіону Лариси Петрівни Дьяконенко. Методологія дослідження базується на застосуванні системно-аналітичного, музикознавчого, біографічного та теоретичного методів. Наукова новизна полягає у тому, що у статті вперше визначено особливості стилю та специфіку композиторського письма Лариси Дьяконенко. Характерним для творчості мисткині встановлено програмність творів малих форм, спрямованих на дитячу аудиторію, рефлексію на основні культурні виклики часу та певною мірою цитування народної музики.

Визначено три напрями композиторської творчості Лариси Дьяконенко, а саме: фортепіанний, ансамблево-інструментальний та вокально-хоровий. За фортепіанним напрямом подається музикознавчий аналіз творів композиторки (Концертино №1 (a-moll), Концертино №2 (C-dur). Описово представлені п'ять збірок («Фортепіанні твори», «Дитячі малюнки», «Твори для фортепіано», «Від До до До»), що характеризують фортепіанну творчість авторки. Проаналізовано вокальну творчість композиторки, представлену у двох збірках («Дитячі пісні») та ансамблево-інструментальну, укладену у дві збірки («Граємо в ансамблі», «Твори для скрипки (домри) та фортепіано»).

На основі вивчення творчості мисткині підтверджується думка щодо необхідності включення новітніх творів композиторів різних регіонів, зокрема Чернігівського, до репертуару молодих виконавців мистецьких шкіл України та створення сучасних збірок українських композиторів.

Всі охарактеризовані в статті твори та збірники можуть бути рекомендованими для використання їх у якості педагогічного репертуару мистецьких шкіл.

Зауважується, що творчі постаті сучасних композиторів все частіше осмислюються в науковому дискурсі музикознавців шляхом здійснення джерелознавчих розвідок щодо їх музично-творчої діяльності. Висновується, що вивчення біографій, оцінка історичної значущості композиторських текстів становить підґрунтя для визначення можливості застосування композиторських здобутків діяльності у музично-виконавській та педагогічній сферах сучасного музичного мистецтва України кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття та актуалізує необхідність проведення необхідних досліджень.

Ключові слова: *музичне мистецтво, Лариса Дьяконенко, сучасна композиторка, Чернігівський регіон України кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття, творча постать, композиторська творчість.*

Ірина ТСЕПУХ,

orcid.org/0000-0003-1122-3122

Graduate student at the Department of Musical Art

Educational and Scientific Institute of Modern Art of National Academy of Culture and Arts Managers,

Teacher-Methodologist, Head of the Subject-Cycle Commission “Piano and concertmastering”,

Senior Lecturer at the Department of Instrumental Performance (by Types)

Municipal institution of higher education of the Kyiv Regional Council “Pavel Chubynsky Academy of Arts”

(Kyiv, Ukraine) irina9009@gmail.com

THE CREATIVITY OF THE COMPOSER OF THE CHERNIGOV REGION LARISA DYAKONENKO IN THE MUSICAL ART OF UKRAINE AT THE END OF THE 20TH – FIRST QUARTER OF THE 21ST CENTURY

The article presents an analysis of the biography, creative path, and musical heritage of Larisa Petrivna Dyakonenko, a modern children's composer of the late 20th – first quarter of the 21st century from the Chernihiv region. The research methodology is based on the application of system-analytical, musicological, biographical and theoretical methods. The scientific novelty lies in the fact that the article defines for the first time the peculiarities of the style and specificity of Larisa Dyakonenko's compositional writing. Characteristic of the artist's work is the programming of small-form works aimed at a children's audience, reflection on the main cultural challenges of the time and, to some extent, quoting of folk music.

Three directions of Larisa Dyakonenko's compositional creativity have been identified, namely: piano, ensemble-instrumental and vocal-choral. A musicological analysis of the composer's works (Concertino No. 1 (a-moll), Concertino No. 2 (C-dur)) is presented in the piano direction. Five collections are descriptively presented ("Piano Works", "Children's Drawings", "Works for Piano", "From Do to Do"), which characterize the author's piano work. The composer's vocal work, presented in two collections ("Children's songs") and ensemble-instrumental work, included in two collections ("Playing in an ensemble", "Works for violin (domry) and piano").

Based on the study of the artist's work, the opinion is confirmed regarding the need to include the latest works of composers of various regions, in particular Chernihiv, in the repertoire of young performers of art schools of Ukraine and the creation of modern collections of Ukrainian composers.

All the works and collections described in the article can be recommended for their use as a pedagogical repertoire of art schools.

It is noted that the creative figures of modern composers are more and more often understood in the scientific discourse of musicologists by means of source studies regarding their musical and creative activities. It is concluded that the study of biographies, the assessment of the historical significance of the composer's texts is the basis for determining the possibility of applying the composer's achievements in the musical, performing and pedagogical spheres of modern musical art of Ukraine at the end of the 20th – the first quarter of the 21st century and actualizes the need to conduct the necessary research.

Key words: *musical art, Larisa Dyakonenko, modern composer, Chernihiv region of Ukraine at the end of the 20th – the first quarter of the 21st century, creative figures, composer's work.*

Постановка проблеми. Творчі постаті сучасних композиторів все частіше осмислюються в науковому дискурсі музикознавців шляхом здійснення джерелознавчих розвідок щодо їх музично-творчої діяльності. Вивчення біографій, оцінка історичної значущості композиторських текстів становить підґрунтя для визначення можливості застосування композиторських здобутків діяльності у музично-виконавській та педагогічній сферах сучасного музичного мистецтва України кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття та актуалізує необхідність проведення необхідних досліджень.

Аналіз досліджень. Науковиця Вікторія Даценко, вивчаючи науковий дискурс щодо творчої індивідуальності композитора, засвідчує, що музична композиція становить основу досліджень у галузі мистецтвознавства, і дотепер увага дослідників була спрямована на самі музичні твори, а не на особистість їх автора. Проте в останні роки спостерігається зростання інтересу до вивчення життєвого і творчого шляху композиторів (Даценко, 2021: 174).

Дослідниця Ольга Коменда аналізуючи тематику творчої діяльності Олександра Козаренка, зазначає, що визначення особливостей непересіч-

ної індивідуальності композиторів необхідне для удосконалення сучасних теорій стосовно характеру та специфіки музично-історичних процесів (Коменда, 2018: 151).

Юрій Зубай, який вивчаючи феномен композитора-піаніста здійснив спробу діахронного розбору значення поняття композиторської та фортепіанно-виконавської діяльності, зауважує, що у сучасних культурних умовах процеси в сфері музичної діяльності митців мають важливе значення як національно ідентифікованого культурного феномена, що вкладає у розвиток музичної культури України духовно-культурний контекст. Дослідження їхньої творчості та виконавської діяльності на фортепіано має актуальне значення та розглядається через призму специфіки української музичної традиції. Це забезпечує можливість виокремлення специфічних рис української музичної культури для проведення детального оцінення внеску творчої та інструментальної діяльності українських митців, розглянутої в рамках історико-культурного дослідження (Зубай, 2022: 111–117).

Фігура українського музичного творця пригортає увагу, оскільки він конструє смислові структури, які відображаються у музичних звуках.

На перехресті ХХ і ХХІ століть спостерігаємо за виникненням і розвитком нових композиторських особистостей, які вирізняються своїм стилем і напрямом творчого процесу. Цей період у музичному мистецтві характеризується різноманітністю творчих вподобань і підходів митців. Індивідуалізація творчого погляду дозволяє митцям відтворювати в музиці думки та життєві переживання, дозволяючи відчувати унікальну емоційну сферу композитора.

Безпосередні детермінанти композиторської діяльності, на наш погляд, доречно розглядати в регіональному контексті, оскільки вивчення конкретного осередку дає розуміння приналежності до композиторської школи певного регіону держави, що в свою чергу окреслює можливі ідентичні духовно-культурні риси митців.

Отже, кінець ХХ століття дійсно став часом народження багатьох цікавих композиторських

особистостей, які своєю індивідуальністю вносять значний внесок у світ музики, збагачуючи її новими звуковими текстурами і ідеями.

Мета статті – дослідити творчість сучасної мисткині Чернігівської композиторської школи кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття Лариси Дьяконенко.

Виклад основного матеріалу. Багатим на творчі особистості є м. Ніжин Чернігівської області України, у якому живе і працює українська дитяча композиторка Лариса Дьяконенко (див. рис. 1, 2).

Народилася мисткиня 26 жовтня 1959 році в сім'ї Дьяконенка Петра Микитовича (1929–2003), керівника економічного відділу заводу «Ніжин Сільмаш», та Галини Григорівни (1933–2001), виховательки дитячого садочку №7 «Дзвіночок» (див. рис. 3).

Рис. 1, 2. На фото: українська дитяча композиторка Лариса Петрівна Дьяконенко

Рис. 3. На фото: батьки композиторки Чернігівського регіону Галина Григорівна та Петро Микитович Дьяконенки

Мати Лариси Дьяконенко була музично обдарованою, грала на акордеоні. Свою любов до музики передала дітям – сину Ігорю та донці Ларисі. Мрія матері – дати дітям музичну освіту здійснилася. Старший брат композиторки Ігор Петрович Дьяконенко, відомий музикант в Чернігівській області, закінчив Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, нині працює завучем та викладачем в хореографічній школі м. Ніжина.

Молодша донька Лариса Дьяконенко, також пов'язала свій життєвий шлях з музикою. Першими кроками творчості стало здобуття початкової мистецької освіти у дитячій музичній школі м. Ніжина.

З щирою теплою згадує Лариса Петрівна своїх перших вчителів по класу фортепіано, провідних піаністок – Зою Миколаївну Лоліну та Людмилу Миколаївну Смаль. Окрім занять на фортепіано, маленька Лариса співала у дитячому хорі під керівництвом Людмили Іванівни Єсипенко та у вокальному ансамблі, художнім керівником якого була Зоя Василівна Ястремська.

Майбутній композиторці подобалося займатися музикою, проте перевагу завжди віддавала грі на фортепіано (див. рис. 4, 5). Згодом музикування стало чимось більшим ніж задоволення. Дівчинка почала писати музику. Досі зберіглися шкільні записи, де всі образи, що створювала дитяча уява занотовувалися у музичному зошиті.

Як згадує композиторка: «В дитинстві неймовірно подобалося писати ноти. Батько підтримував. Казав, щоб записувала». Так у домашньому архіві Лариси Дьяконенко дбайливо зберігаються два зошита, в яких перші творчі спроби майбутньої мисткині. Датовані вони 1974 роком. У рукописах 5 п'єс-мініатюр: «Спомин», «П'єса», «Танок» – 17 січня 1974 р., «Розробка на тему циганських пісень», «Танок весняночка» – 12 березня 1974 р.

Свої твори дівчинка завжди демонструвала, виконуючи на домашніх концертах. Першими слухачами були батьки.

Твори дитячого періоду Лариси Дьяконенко написані у нескладних, малознакових тональностях, в яких легко було писати дитині – F-dur d-moll C-dur a-moll. Окрім натуральних мажорного та мінорного ладу використовувала гармонічний лад. Свої дитячі музичні творчі фантазії радо демонструвала викладачці ДМШ з фортепіано, яка її підтримувала та заохочувала, проте уроків по класі композиції не мала, тому, що шкільною програмою предмет не було передбачено.

Захоплена музикою, Лариса часто брала участь в конкурсі «Орлятко», який проводився у 70-х – 80-х роках серед обдарованих піаністів Чернігівської області. Неодноразово здобуте лауреатство остаточно додало вмотивування юній Ларисі Дьяконенко і допомогло зробити вибір професії.

1975–1979 рр. – період навчання у Чернігівському музичному училищі імені Лева Ревуцького на «Фортепіанному відділенні». Була розподілена до класу Євгенії Анатоліївни Борисової, яка згодом очолила відділ.

За згадкою Лариси Дьяконенко, тривалий час під час навчання у музичному училищі, створену музику соромилася показувати однокласникам, але все ж одного разу зіграла (див. рис. 6).

Однокласники, зокрема Людмила Рудницька, нині (з 2019 року) акторка театру «Колесо», за згадкою композиторки, були дуже здивовані, але підтримали Ларису. Як згадує композиторка: «..Подивилися іншими очима...»

Свої доробки періоду записувала, але не видавала, тому, що вважала їх недосконалими.

Мріяла вступати на композиторський відділ до консерваторії. Навчаючись на четвертому курсі їздила до м. Києва та брала підготовчі уроки у

Рис. 4, 5. На фото: за роялем учениця 2 класу Лариса Дьяконенко (1968 рік)

Рис. 6. На фото: Лариса Дьяконенко демонструє один зі своїх творів студентам-піаністам Чернігівського музичного училища імені Левка Ревуцького (1977 р.)

Андрія Яковича Штогаренка, який з 1968–1990 був завідувачем кафедри композиції. Професор давав завдання, дещо виправляв, показував записи Лариси студентам свого класу та зазначав, що дівчина вірно мислить. Маєстро радив вступати, проте доля вказала інший шлях – Лариса подала документи у рідному місті до Ніжинського музично-педагогічного інституту імені Миколи Гоголя.

Продовжила писати і виконувати свої твори під псевдонімом «Л. Петрович». За словами мисткині: «Обирала псевдонім подібний на прізвище словацького композитора, тому, що хотіла презентувати свої доробки, проте, у 80-ті роки було заборонено включати в програму концертів твори маловідомих українських композиторів».

Твори Лариси Дьяконенко віддавали на розгляд до Спілки композиторів. Їх возив колега по школі, викладач духових інструментів Анатолій Степанович Тарапун. Твори після розгляду не повернули...

Загалом творча спадщина Лариси Дьяконенко вбирає доробки для фортепіано, вокалу, хору та інструментальних ансамблів.

Фортепіанна творчість представлена у п'яти збірках: «Фортепіанні твори», «Дитячі малюнки», «Твори для фортепіано», «Від До до До».

Перша збірка вийшла в друк у 2011 під назвою «Фортепіанні твори» (див. рис. 7), (Дьяконенко, 2011: 40). Видана у м. Ніжині ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф» за сприяння мера Ніжина Михайла Васильовича Приходька (дата обрання 26.03.2006 р. – дата припинення повноважень 22.03.2013 р.).

Рис. 7. На фото: Титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Фортепіанні твори»

Доробки зі збірки «Фортепіанні твори» Лариси Дьяконенко охоплюють різні періоди її творчого шляху та призначені для учнів початкових класів музичних шкіл. Вони включають дев'ять п'єс різноманітного характеру. Серед таких: «Казочка», «Хвиля», «Мрійливо», «Бризки дощу», «Настрій», «Весела гра», «Пейзаж», «Осінь», «Зимовим вечором».

Особливої уваги заслуговують два концертино.

Концертино №1 написано для двох фортепіано. (див. рис. 8). Зазвичай, розглядаючи жанр концертино, уявляємо класичну тричастинну будову твору, що має спільні риси з сонатним Allegro, проте мініатюрне за тривалістю.

Лариса Дьяконенко написала Концертино № 1, використавши форму варіацій. Головна тональ-

Рис. 8. На фото: Л. Дьяконенко. Концертино №1: початок експозиції, головна тема

ність a-moll. Авторкою визначено темп твору – Allegretto. Починається зі вступу, який звучить у партії 2 фортепіано.

Головна тема проводиться у партії 1 фортепіано, у перших чотирьох тактах якої читається цитування української народної пісні «У сусіда хата біла». Проте мотив відомої пісні у третій строфі інструментальної версії змінюється за допомогою гармонічних конструкцій партії 2 фортепіано.

Умовно Концертино № 1 можна поділити на частини:

Вступ	А	В	зв'язка	С	Заключна частина
Allegretto		Cadenza Leggiero	Moderato	Tempo I	Moderato

Незважаючи на схожість з тричастинною формою твору, в Концертино №1 відсутні побічна та заключна партії. Продовж всіх частин звучить основна тема у різних її видозмінених проявах. Приміром, в умовній частині «А» Тема варіюється чотири рази:

Allegretto (A)						
Тема	Варіація 1	с п о - лучна партія 1	Варіація 2	с п о - лучна партія 2	Варіація 3	Варіація 4

Перший раз тема в Концертино № 1 проводиться почергово у двох партіях, починаючи з соліста. У першій варіації тема доручається партії другого фортепіано. Навіть за основу першої сполучної партії Л. Дьяконенко взяла

1-й мотив основної теми і надала їй секвенційного розвитку.

Друга варіація вирізняється з поміж інших синкопованим ритмом. Чуємо лише інтонування першого інтервалу ч. 4 униз пісні «У сусіда хата біла». Друга сполучна партія має ліричний характер і звучить у g-moll.

Третя варіація має форму періоду. Лунають лише натяки-інтонації на мотив української пісні, що взято в основу твору у стійкому D-dur. Проте музична тканина постійно модулює. Під кінець варіації тема проводиться у g-moll і поступово набуває схожих рис з фольклорним оригіналом.

Четверта варіація виконується партією другого фортепіано і складається з трьох проведеннь основної теми. Перше проведення починається у тональності d-moll. Тема звучить на фоні триольного акомпанементу і проходить через каскад відхилень: d-moll – A-dur – Fis-dur.

Повторно тема звучить у h-moll. Третє проведення теми повертає головну тональність твору a-moll.

Умовна частина «В» має авторську назву Cadenza Leggiero, звучить у підготовленій попередньою варіацією тональності a-moll і виконується партією першого фортепіано. В цій частині тема української народної пісні «У сусіда хата біла» звучить у варійованому вигляді двічі.

Дванадцяти-тактова в'язка перед умовною третьою частиною виконується за вказівкою композиторки в темпі Moderato. Текст має схожість з акомпанементом бандури за рахунок пасажів, що типові для цього інструменту.

Умовна частина «С» виконується у початковому темпі, на що вказує ремарка Лариси Дьяконенко: Tempo I – Allegretto. Тема варіюється шість разів.

Умовна «Заклучна частина», що відокремлюється мисткинею темповою позначкою «Moderato» створена у вигляді періоду і має варіаційну структуру. Тема все тієї ж пісні проводиться почергово у двох партіях. Закінчується твір в основній тональності a-moll.

Вперше Концертино № 1 Лариси Дьяконенко виконали провідні викладачі Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя: кандидатка педагогічних наук, доцентка Лариса Василівна Гусейнова і кандидатка мистецтвознавства, доцентка Тетяна Валеріївна Ляшенко на авторському ювілейному вечорі до 50-річчя від дня народження композиторки у музичній школі міста Ніжина.

Концертино № 2 Лариса Дьяконенко написала для своїх учнів, як твір для розвитку технічних навичок. Юні піаністи, виконуючи першу партію доробку, можуть вже на початковому етапі

Рис. 9. На фото: Л. Дьяконенко. Концертино №2: вступ, основна тема

Рис. 10. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко Твори для фортепіано «Дитячі малюнки»

навчання гри на фортепіано відчувати себе солістами за підтримки викладача-наставника, який виконає партію другого фортепіано (див. рис. 9).

Концертино № 2 написано в С-dur і має свою неповторну будову:

Вступ	A	Cadenza	B	C
8 тактів у 2-й партії фортепіано	Тема № 1 Зв'язуюча тема Тема № 2 Зв'язуюча тема	Соло 1-ї партії фортепіано	Тема № 1.1 звучить у паралельному а-мол, потім модулює у С-dur Зв'язуюча тема у 2 партії фортепіано.	Тема № 2.1 Зв'язка 4 такти Завершується довготривалим кадансом у основній тональності С-dur.

У 2016 році Ларисою Дьяконенко було написано ряд фортепіанних творів та укладено у збірку під назвою *Твори для фортепіано «Дитячі малюнки»*, яку надрукувала Ніжинська друкарня «ПП Лисенко М.М.» (див. рис. 10), (Дьяконенко, 2016: 32). На думку композиторки, твори, що увійшли до збірки адресовані учням мистецьких шкіл середніх та старших класів.

Лариса Дьяконенко є висококваліфікованою піаністкою та досвідченою викладачкою з значним педагогічним стажем. Усі її твори створені спеціально для учнів. Доробки відзначаються філософським підґрунтям, гумором,

ліричністю та комічністю, що додає багатогранність емоцій та глибину змісту до музичних творів. Через свої твори композиторка передає філософські роздуми та глибокі емоційні відчуття. Її композиції стають платформою для вираження різноманітних людських досвідів і почуттів, здатних змінювати й збагачувати життя юних слухачів.

Напочатку збірки композиторка надає методичні рекомендації. До кожного твору додається коротка рекомендація щодо виконання. Лариса Дьяконенко розподіляє твори за складністю:

– п'ять п'єс для середніх класів – «Нарцис», «Ляльковий марш», «Пробачення у мами», «Козацька хода», «У цирку».

– сім п'єс для старших класів – «Пробудження ранку», «Муха та Павук», «Романс», «Ромашкове поле», «Біля річки», «Струмок», «Ностальгія».

Фортепіанні композиції орієнтовані на стимулювання розвитку образного мислення в інтерпретації виконавця, сприяють формуванню навичок музичного фразування і спрямовані на покращення технічних вмінь.

Епіграфом до кожного твору послужувать вірші ніжинської поетеси Лариси Харченко.

«Твори для фортепіано» – третя збірка педагогічного репертуару для піаністів, що вийшла друком у 2019 році збірка у видавництві «ПП Лисенко М. М.» (див. рис. 11), (Дьяконенко, 2019: с. 28).

Твори Лариси Дьяконенко, які увійшли до збірки «Фортепіанні твори» різного ступеня склад-

Рис. 11. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Твори для фортепіано»

Рис. 12. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Вправи для початківців від До до До»

ності. Серед них: «Вальс», «Гумореска», «Маша та Ведмідь», «Український експромт», «Прелюдія №1», «Прелюдія №2», «Прелюдія №3», «Прелюдія №4», «Прелюдія №5», «Прелюдія №6».

Доробки сприяють розвитку образного мислення. Автор цілеспрямовано надає багатьом композиціям назву «Прелюдія», спричиняючи стимуляцію дитячої уяви та дозволяючи формувати особисті образи під час виконання. Оволодіваючи цими творами, юні піаністи здобувають ключові навички професійної виконавської майстерності, розширюють свій репертуар. Такий підхід не лише сприяє технічному вдосконаленню, а й підтримує розвиток музичної індивідуальності кожного виконавця.

У 2021 році Лариса Дьяконенко уклала збірку «Вправи для початківців-піаністів «Від До до До» (див. рис. 12), (Дьяконенко, 2021: 44). Матеріал збірки створений для творчої малечі, що знаходиться на етапі початкового навчання гри на фортепіано, Мініатюрні твори написані композиторкою для опрацювання та набуття піаністами-початківцями практичних вмінь та навичок. Лариса Дьяконенко ставила перед собою мету – створити збірку вправ, яка б надавала початкове теоретичне підґрунтя першокласнику, а також поліпшувала зорову пам'ять та уяву, навчала графічно сприймати нотний текст, засвоїти тривалості, штрихи, розміри.

Вправи написані для швидкого засвоєння нот у скрипковому ключі – першої, другої октави, а також нот басового ключа – малої та великої октави. Збірка підсилює скарбницю педагогічного репертуару викладачів.

Збірка фортепіанних творів «Дитячі п'єси для фортепіано» композиторки Чернігівського регіону Лариси Дьяконенко складається з 24 фортепіанних різнохарактерних п'єс та адресована учням мистецьких шкіл елементарного та базового підрівня початкової мистецької освіти.

Кожен з 24 творів-мініатюр відзначається своєю унікальною стилістикою, яка відповідає освітньому рівню учнів 2–3 класів. Назви творів допоможуть юним музикантам розкрити характер та образність мелодій. Твори мають авторські позначки динаміки, штрихів та зазначених темпових вказівок напочатку кожного твору, так Лариса Дьяконенко наголошує на важливості емоційного виразу в музиці. Кожен твір має свою власну історію, яку учні можуть розкрити через власні виконавські можливості.

Мелодії творів прості та легко запам'ятовуються, що дозволяє молодим музикантам швидко освоювати їх, але разом з тим, вони містять елементи, які спонукають до дослідження інтонацій, ритмів та динамічних змін, що є важливими для розвитку музичної чутливості та виразності.

Загалом, 24 фортепіанні твори Лариси Дьяконенко є чудовим ресурсом для вчителів та учнів, які прагнуть не лише вдосконалювати свої музичні вміння, а й виражати свої почуття та емоції через мову музики. Ця збірка демонструє як музика може стати потужним засобом навчання та самовираження в ранньому віці, розвиваючи в учнях любов до мистецтва і музичну креативність.

Збірка фортепіанних творів «Дитячі п'єси для фортепіано» Лариси Дьяконенко стане у нагоді

викладачам початкових класів як джерело методичного репертуару.

Вокальна творчість композиторки Лариси Дьяконенко представлена у двох збірках, які мають однакову назву «Дитячі пісні», проте були видані з відстанню в чотири роки.

Перша вокально-хорова збірка «Дитячі пісні» вийшла друком у м. Ніжині ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф» в 2011 році (див. рис. 13), (Дьяконенко, 2011: 32). У збірку увійшло дванадцять доробків композиторки, чотири з яких написані на слова Миколи Самка та вісім на слова Лариси Харченко.

Збірка містить три твори для соліста-вокаліста: два на слова М. Самка – «Вересень», «Канікули» та один на слова Л. Харченко «Мій рідний краю»; вісім хорових творів для двоголосного дитячого хору та один хоровий твір для дитячого триголосного складу.

Друга вокально-хорова збірка «Дитячі пісні» видана композиторкою у 2015 у видавництві «ПП Лисенко М. М.» (див. рис. 14), (Дьяконенко, 2015: 35).

До неї увійшли вокальні сольні та хорові твори на слова Зої Боровик, Емілії Саталкіної, Григорія Талата, Юрія Кушака, Тетяни Мезенцевої, Лариси Харченко. З них шість творів для солістів-вокалістів: «Жабенятко-співак», «Колискова», «Весела колискова», «Веселенька планета», «Новорічна», «Добродію, Миколай». Три для двоголосного хору: «Їжачок», «Сніжна баба», «Рушничок». Два для соліста та двоголосного дитячого хору: «Ну й танок», «Мурмурняв-

ська мова». Один для чотириголосного хору «О, Україно» та один для соліста та чотириголосного дитячого хору «Це вічна музика».

Доробкам передують методичні рекомендації від композиторки, в яких для зручності хормейстера авторка надає короткі анотації до кожного твору. В описанні зазначається вікова категорія дітей для якої створено хоровий доробок, окреслюється діапазон, описуються ритмічні та мелодичні малюнки.

Створюючи другу вокально-хорову збірку «Дитячі пісні», Лариса Дьяконенко мала на меті розширити виконавський репертуар учнів-вокалістів.

Наразі у різних куточках України дитячими колективами виконуються хорові та вокальні твори мисткині. Проте першим виконавцем, був хор під керівництвом Сергія Олександровича Голуба – заслуженого працівника Культури України. У 2005 році відомий хормейстер долучив до програми дитячого колективу зразкового хору Ніжинської музичної школи «Сяйво» твір Лариси Дьяконенко «Солдатський курган» (див. рис. 15, 16).

Ансамблево-інструментальна творчість Лариси Дьяконенко укладена композиторкою у 2 збірки: «Граємо в ансамблі», що вийшла друком у 2012 році у видавництві м. Ніжина «Аспект-Поліграф», а також «Твори для скрипки (домри) та фортепіано», що видана у рідному місті «ПП Лисенко М. М.» у 2016 році.

Доробки, що увійшли до збірки «Граємо в ансамблі» рекомендовані для розучування з

Рис. 13. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Дитячі пісні»

Рис. 14. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Дитячі пісні»

Рис. 15, 16. На фото: Хор Ніжинської музичної школи «Сяйво». Художній керівник, хормейстер Сергій Олександрович Голуб; концертмейстер Синельникова Ольга

Рис. 17. На фото: титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Граємо в ансамблі»

Рис. 18. На фото: Титульна сторінка збірки Л. П. Дьяконенко «Твори для скрипки (домри) з фортепіано»

учнями 3–4 класів мистецьких шкіл, які навчаються грі на домрі або скрипці (див. рис. 17), (Дьяконенко, 2012: 32).

До збірки увійшли дев'ять невеликих за обсягом, простих за формою різнохарактерних творів. Перший твір «Потяг» – ансамбль, що відрізняється від інших творів збірки своїм інструментальним складом. Він написаний для двох домр або скрипок та двох маракасів у супроводі фортепіано. Інші твори збірки створені для дуєтів у складі двох домр або скрипок у супроводі фортепіано: «Колискова», «Гопачок», «Жартівник», «Клоуни», «Вальс», «Романс», «Спомини», «Просто так».

Збірка «Твори для скрипки (домри) та фортепіано» увібрала в себе десять творів (див. рис. 18), (Дьяконенко, 2016: 36). Серед них дев'ять авторських оригінальних творів для сольного виконання на скрипці або домрі у супроводі фортепі-

ано: «Вальсик», «Весело», «Український танець», «Балощі», «Полька», «Загадка», «П'єса», «Ніжність», «Український наспів», та одна обробка пісні О. Білаша «Два кольори» для виконання у дуєті двох скрипок або домр.

Першими виконавцями доробків з фортепіанних, вокально-хорових та ансамблево-інструментальних збірок композиторки Лариси Дьяконенко були учні Ніжинської музичної школи класів викладачів: піаністів – С. М. Белоус, Л. М. Смаль, Л. П. Дьяконенко, С. С. Могилецької; вокалістів – Н. В. Голуб, С. А. Баканової, Н. М. Клименко; хормейстера – С. О. Голуба; скрипалів – Л. І. Резан, Д. С. Кардаш.

Висновки. Дослідження творчості композиторки Чернігівського регіону Лариси Дьяконенко у музичному мистецтві України кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття показали, що мисткиня

пише твори для дітей, її композиторському стилю характерно написання малих програмних творів: п'єс, які рекомендовані для використання у педагогічній практиці як репертуар для учнів мистецьких шкіл.

Творчість Лариси Дьяконенко можна поділити на три розділи: фортепіанна, ансамблева інструментальна та вокально-хорова творчість.

Фортепіанним творам композиторки притаманно використання простих розмірів і метрів, малої форми у п'єсах, цитування та не дотримання класичної форми у жанрі концертино. Ансамблева інструментальна творчість адресована переважно скрипалям та домристам у супроводі фортепіано. Вокально-хорова творчість Лариси Дьяконенко представлена нескладними образними, різнохарактерними творами і розраховані на дітей шкільного віку.

Індивідуальна природа авторського стилю композиторки-піаністки Лариси Дьяконенко демонструє творчу діяльність мисткині у контексті характерного стилістичного напрямку свого історичного періоду. Дослідження доробку української творчині Чернігівської композиторської школи кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття дозволяє глибше розуміти вплив сучасних тенденцій та композиторських практик, а також їх унікального внеску у формування та розвиток мистецької практики свого часу.

Лариса Дьяконенко – композиторка, яка віддано пише музику для дітей. Її творчість є рефлексією та відповіддю на основні культурні виклики свого часу, в розумінні захисту та примноження українського культурного надбання у сфері музичного мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Даценко В. П. Творча індивідуальність композитора в українському науковому дискурсі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. Журнал. Київ, 2021. № 1. С. 173–179. 174 с. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3312/Даценко В.П. Творча.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Дьяконенко Лариса. Від До до До. Вправи для початківців. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2021. 44 с.
3. Дьяконенко Лариса. Граємо в ансамблі : збірник для домри (скрипки) з фортепіано. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2012. 32 с.
4. Дьяконенко Лариса. Дитячі пісні : збірник. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 32 с.
5. Дьяконенко Лариса. Дитячі пісні : збірник. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2015. 35 с.
6. Дьяконенко Лариса. Твори для скрипки (домри) з фортепіано. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2016. 36 с.
7. Дьяконенко Лариса. Твори для фортепіано. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 28 с.
8. Дьяконенко Лариса. Твори для фортепіано «Дитячі малюнки». Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2016 . 32 с.
9. Дьяконенко Лариса. Фортепіанні твори: збірник. Ніжин: ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2011. 40 с.
10. Зубай Ю. М. Феномен піаніста-композитора в українській музичній культурі. *Культура України. 2022. Випуск 76. С. III*. URL: https://www.researchgate.net/publication/362027370_The_phenomenon_of_pianist-composer_in_Ukrainian_musical_culture
11. Коменда О. Жанрова панорама та періодизація творчої діяльності Олександра Козаренка. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв*. Київ 2018. Вип. 2. С. 151. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21478/1/153389-Текст статті-339105-1-10-20190203.pdf>

REFERENCES

1. Datsenko V. P. (2021). *Tvorcha individualnist kompozytora v ukrayinskomu naukovomu dyskursi*. [The creative individuality of the composer in the Ukrainian scientific discourse]. Kyiv: Visnyk Natsionalnoyi akademiyi kerivnykh kadriv kultury i mystetstv : nauk. Zhurnal., № 1. P. 173–179. 174 s. URL: <https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3312/Даценко В.П. Творча.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
2. Dyakonenko Larysa. (2021). *Vid Do do Do*. [From Do to Do]. Vpravy dlya pochatkivtsiv. Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M. M. 44 s. [in Ukrainian].
3. Dyakonenko Larysa. (2012). *Hrayemo v ansambli* : zbirnyk dlya domry (skrypky) z fortepiano. [Let's play in an ensemble: collection for domra (violin) with piano]. Nizhyn : TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf». 32 s. [in Ukrainian].
4. Dyakonenko Larysa. (2011). *Dytyachi pisni* [Children's songs] : zbirnyk. Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf». 32 s. [in Ukrainian].
5. Dyakonenko Larysa. (2015). *Dytyachi pisni* [Children's songs] : zbirnyk. Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf». 35 s. [in Ukrainian].
6. Dyakonenko Larysa. (2016). *Tvory dlya skrypky (domry) z fortepiano*. [Works for violin (domra) with piano]. Nizhyn: Vydavets PP Lysenko M. M. 36 s. [in Ukrainian].
7. Dyakonenko Larysa. (2019). *Tvory dlya fortepiano* [Works for piano]. Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M. M. 28 s. [in Ukrainian].
8. Dyakonenko Larysa (2016). *Tvory dlya fortepiano «Dytyachi malyunki»* [Works for piano «Children's drawings»]. Nizhyn : Vydavets PP Lysenko M. M., 32 s. [in Ukrainian].

9. Dyakonenko Larysa. (2011). Fortepianni tvory [Piano works] : zbirnyk. Nizhyn: TOV «Vydavnytstvo «Aspekt-Polihraf», 40 s. [in Ukrainian].
10. Zubay YU. M. (2022). Fenomen pianista-kompozytora v ukrayinskiy muzychniy kulturi [The phenomenon of the pianist-composer in Ukrainian musical culture]. Kultura Ukrayiny. Vypusk 76. 111 s. URL: https://www.researchgate.net/publication/362027370_The_phenomenon_of_pianist-composer_in_Ukrainian_musical_culture [in Ukrainian].
11. Komenda O. (2018). Zhanrova panorama ta periodyzatsiya tvorchoyi diyal'nosti Oleksandra Kozarenka [Zhanrova panorama and periodization of Oleksandr Kovalenko's creative activity]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Kyiv. Vyp. 2. S. 151. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21478/1/153389-Текст_статті-339105-1-10-20190203.pdf [in Ukrainian].